

MUZEUL JUDEȚEAN DE ISTORIE ȘI ARTĂ ZALĂU

**ACTA
MVSEI POROLISSENSIS**

XXXVIII

ARHEOLOGIE – RESTAURARE – CONSERVARE

ZALĂU
2016

EDITOR ȘEF: Dr. Corina BEJINARIU

COLEGIUL DE REDACȚIE

Dr. Horea POP – redactor șef
Dr. Ioan BEJINARIU – redactor responsabil
Dr. Dan BĂCUEȚ CRIȘAN – secretar de redacție
Dr. Marin POP – redactor responsabil
Dr. Sanda BĂCUEȚ CRIȘAN – membru
Dr. Camelia BURGHELE – membru
Dr. Emanoil PRIPON – membru

COLEGIUL EDITORIAL

Dr. Gheorghe LAZAROVICI, Universitatea Eftimie Murgu, Caransebeș, România
Dr. Tiberius BADER, Hemmingen, Baden-Wurttemberg, Germania
Conf. univ. dr. Gelu FLOREA – Departament Istorie Antică și Arheologie, Facultatea de Istorie și Filosofie, Universitatea „Babeș Bolyai”, Cluj-Napoca (România)
Cercet. șt. I dr. Coriolan H. OPREANU – Institutul de Arheologie și Istoria Artei (Academia Română), Cluj-Napoca, România
Cercet. șt. II dr. Ioan STANCIU – Institutul de Arheologie și Istoria Artei (Academia Română), Cluj-Napoca, România
Prof. univ. dr. Sorin MITU – Facultatea de Istorie și Filosofie, Universitatea „Babeș Bolyai”, Cluj-Napoca, România
Prof. univ. dr. Adrian IVAN – Facultatea de Istorie și Filosofie, Universitatea „Babeș Bolyai”, Cluj-Napoca, România
Drd. Dan Octavian PAUL, Muzeul Banatului, Timișoara, România

Responsabilitatea pentru conținutul științific al articolelor, pentru formulări și calitatea rezumatelor în limbă străină revine în întregime autorilor.

ACTA MVSEI POROLISSENSIS

Anuarul Muzeului Județean de Istorie și Artă Zalău

Orice corespondență referitoare la publicație va fi trimisă pe adresa: MUZEUL JUDEȚEAN DE ISTORIE ȘI ARTĂ ZALĂU, RO-450042 Zalău. Str. Unirii, nr. 9 Tel.: 004-0260-612223, fax: 004-0260-661706 e-mail: muzeul.zalau@gmail.com	Toute correspondance sera envoyée à l'adresse: MUZEUL JUDETEAN DE ISTORIE SI ARTA ZALAU, RO-450042 Zalău. Str. Unirii, nr. 9 Tel.: 004-0260-612223, fax: 004-0260-661706 e-mail: muzeul.zalau@gmail.com
--	--

© EDITURA POROLISSUM A MUZEULUI JUDEȚEAN

ISSN 1016-2801

Tipar: S.C. MEGA PRINT S.R.L. CLUJ-NAPOCA

CUPRINS – SUMMARY – RÉSUMÉ

NEOLITIC

- SIMBOLURI LEGATE DE VÂNĂTOARE DE LA FALEZELE SOMEȘULUI 9
GHEORGHE LAZAROVICI, RADU POP
SYMBOLS RELATED TO HUNTING ON THE BANKS OF THE RIVER SOMEȘ
- CÂTEVA CONSIDERAȚII PRIVIND UN PANDANTIV DE LUT DE LA TĂȘNAD-SERE..... 65
CRISTIAN VIRAG
SOME CONSIDERATION ABOUT A CLAY PENDANT FROM TĂȘNAD-SERE
- DIN NOU DESPRE PIESELE CU CARACTER SPECIAL DE LA PORȚ „CORĂU”-ALTĂRAȘ /
MESE DE CULT73
SANDA BĂCUEȚ CRIȘAN
SOME REMARKS ABOUT NEOLITHIC ALTARS/CULT TABLES FROM PORT "CORAU"
- ORGANIZAREA PRELUCRĂRII PIETREI ȘLEFUITE LA PORȚ-"CORĂU": ATELIERE? 83
MIHAI DUNCA
ORGANIZING POLISHED STONE PROCESSING AT PORȚ-"CORĂU": WORKSHOPS
- DOUĂ SECERI ENEOLITICE DIN PIATRĂ CIOPLITĂ DESCOPERITE LA ȘOIMUȘ-LÂNGĂ
SAT, JUD. HUNEDOARA 93
MIHAELA-MARIA BARBU
TWO ENEOLITHIC SICKLES OF CARVED STONE DISCOVERED
AT ȘOIMUȘ-LÂNGĂ SAT, HUNEDOARA COUNTY
- THE ANTHROPOMORPHOUS STATUETTES FROM THE SITE STÂNCA DOAMNEI,
ȘTEFĂNEȘTI, BOTOȘANI COUNTY.....103
ADELA KOVÁCS

EPOCA METALELOR

- CONTRIBUȚII LA CUNOAȘTEREA METALURGIEI PREISTORICE A BRONZULUI DIN
NORD-VESTUL ROMÂNIEI. TIPARUL DE LA ȘIMLEU SILVANIEI (JUDEȚUL SĂLAJ),
PUNCTUL „OBSERVATOR” 121
BEJINARIU IOAN
CONTRIBUTIONS TO THE KNOWLEDGE OF PREHISTORIC BRONZE
METALLURGY IN NORTH-WEST ROMANIA. THE MOULD FROM
ȘIMLEU SILVANIEI (SĂLAJ COUNTY), "OBSERVATOR" SITE
- AKINAKAI. PUMNALE, SPADE ȘI SĂBII ÎN SPAȚIUL EST-CARPATIC AL ROMÂNIEI
(SEC. VII-V Î.HR.) 139
ALEXANDRU BERZOVAN
AKINAKAI. DAGGERS, SWORDS AND SCIMITARS IN THE EAST-
CARPATHIAN AREA OF ROMANIA (7TH-5TH CENTURIES B.C)

UN TOPORAȘ CU ARIPIOARE DIN FORTIFICAȚIA GETICĂ HORODCA MICĂ	163
OCTAVIAN MUNTEANU	
AN IRON AX WITH WINGS DISCOVERED AT THE GETAE FORTIFICATION FROM HORODCA MICĂ	
ARMELE ÎNCOVOIATE ALE DACILOR LA ÎNCEPUTUL SECOLULUI AL II-LEA P. CHR. O PERSPECTIVĂ EXPERIMENTALĂ	181
MARIUS BARBU, CĂTĂLIN BORANGIC	
BENT DACIAN WEAPONS AT THE BEGINNING OF THE 2 ND CENTURY A.D. AN EXPERIMENTAL PERSPECTIVE	
SLASHING KNIVES (<i>HIEBMESSER</i>) – CURVED DAGGER (<i>SICA, -AE</i>). THEIR FUNCTION AND SYMBOLIC ROLE IN THE LA TÈNE PANOPLY OF WEAPONS.....	199
AUREL RUSTOIU	
ARME PROVENIND DE LA URSICI, COM. BOȘOROD, JUD. HUNEDOARA	223
IOSIF VASILE FERENCZ, CRISTINA BODÓ, ANGELICA BĂLOS	
WEAPONS FROM URSICI, COMMUNE BOȘOROD, HUNEDOARA COUNTY	
AȘEZAREA DACICĂ DE LA HUNEDOARA ÎN CONTEXTUL EXTRAGERII METALURGIEI- PRELUCRĂRII FIERULUI DIN MUNȚII POIANA RUSCĂ – ABORDĂRI METODOLOGICE – (I).....	243
ROMAN CRISTIAN-CONSTANTIN, IOAN ROMULUS VASILE, ROXANA TURLE	
THE DACIAN SETTLEMENT FROM HUNEDOARA IN THE CONTEXT OF EXTRACTION OF IRON METALLURGY IN THE POIANA RUSCĂ MOUNTAINS-METHODOLOGICAL APPROACHES	
SOLZI DE ARMURĂ DIN BRONZ DESCOPERIȚI LA ȘIMLEU SILVANIEI	257
HOREA POP, CĂTĂLIN BORANGIC	
BRONZE SCALE ARMOUR PIECES DISCOVERED IN ȘIMLEU SILVANIEI	
WEAPONS AS IDENTITY SYMBOLS DURING THE EARLY ROMAN PROVINCIAL PERIOD. A THEORETICAL APPROACH	267
MARIANA EGRI	
 EPOCA ROMANĂ	
DESPRE <i>EXPEDITIO BURICA</i> ȘI PREZENȚA DETAȘAMENTELOR LEGIUNII III ITALICA ÎN DACIA	281
SORIN NEMETI	
ABOUT THE <i>EXPEDITIO BURICA</i> AND THE PRESENCE OF DETACHMENTS OF THE III ITALICA LEGION IN DACIA	
MAPPING THE ROMAN ROAD CĂȘEIU-ILIȘUA-ORHEIU BISTRIȚEI	289
FLORIN-GHEORGHE FODOREAN	
CONSTRUCTION HISTORY AND LIFEWAYS IN THE CIVILIAN SETTLEMENT OF POROLISSUM AS OBSERVED IN AREA 22 OF THE POROLISSUM FORUM PROJECT.....	305
ERIC C. DE SENA, ROBERT WANNER	
NEW DATA ON THE ROMAN ART AND SCULPTURE FROM POROLISSUM (II).....	329
RADU ZĂGREANU, DAN-AUGUSTIN DEAC, EMANOIL PRIPON	

REUTILIZAREA FOSTELOR CASTRE ALE PROVINCIEI DACIA ÎN EPOCILE POSTROMANE - PROBLEME ALE CERCETĂRII. I	343
DAN MATEI THE REUSE OF THE FORMER CAMPS FROM THE PROVINCE OF DACIA IN THE POST-ROMAN TIMES - ISSUES OF THE RESEARCH. I	

MIGRAȚII, EV MEDIU

CONSIDERAȚII PRIVIND TOPOARELE DIN SECOLELE VII-VIII DESCOPERITE PE TERITORIUL TRANSILVANIEI	359
CĂLIN COSMA BETRACHTUNGEN ZU DEN ÄXTEN DES VII. - VIII. JH VOM GEBIET SIEBENBÜRGENS	
VESTIGII DIN EPOCA AVARĂ DESCOPERITE LA NUȘFALĂU „CORLATE” (JUD. SĂLAJ)	391
DAN BĂCUEȚ-CRIȘAN AVAR AGE VESTIGES DISCOVERED AT NUȘFALĂU “CORLATE” (SĂLAJ COUNTY)	
MONUMENTE UITATE (I) BISERICILE MEDIEVALE DISPĂRUTE DIN JUDEȚUL SĂLAJ	409
DAN CULIC FORGOTTEN MONUMENTS (I). LOST MEDIEVAL CHURCHES IN SĂLAJ COUNTY	
MATERIAL ARHEOLOGIC MEDIEVAL DESCOPERIT ÎN URMA ACTIVITĂȚII DE DETECȚIE DE METALE PE TERITORIUL COMUNEI NOJORID, JUDEȚUL BIHOR	419
IOAN CRIȘAN MEDIEVAL ARCHAEOLOGICAL MATERIAL DISCOVERED FOLLOW-UP OF THE METALS DETECTION ACTIVITY ON THE TERRITORY OF THE NOJORID COMMUNE, BIHOR COUNTY	
ELITE LOCALE ȘI CENTRE DE PUTERE ÎN BANAT (SFÂRȘITUL SECOLULUI AL IX-LEA - ÎNCEPUTUL SECOLULUI AL XI-LEA)	433
SILVIU OȚA LOCAL ELITES AND CENTRES OF POWER IN BANAT (LATE IX TH - EARLY XI TH CENTURIES)	

RESTAURARE - CONSERVARE

RESTAURAREA A DOUĂ PIESE DE CERAMICĂ DESCOPERITE LA ȘIMLEU SILVANIEI, JUDEȚUL SĂLAJ - STUDIU DE CAZ -	461
ANAMARIA ELEKES RESTORATION OF TWO CERAMIC POTS FOUND AT ȘIMLEU SILVANIEI, SĂLAJ COUNTY	
BRONZUL. DE LA UN ALIAJ LA O EPOCĂ	471
TEODORA JUGRĂSTAN BRONZE FROM AN ALLOY TO AN AGE	
SPADĂ CELTICĂ DIN FIER	479
ELISABETA MARIANCIUC CELTIC IRON SWORD	
PROCESUL DE RESTAURARE ȘI CONSERVARE A DOUĂ VASE DACO-GETICE	487
PĂCURAR IOANA MIHAELA THE RESTORATION AND PRESERVATION OF TWO GETO-DACIAN POTS	

RESTAURAREA UNOR FRUCTIERE DACICE DESCOPERITE LA ȘIMLEU SILVANIEI-
CETATE, JUDEȚUL SĂLAJ 493

EMANOIL PRIPON

CONSERVATION AND RESTORATION PHASES OF TWO DACIAN FRUIT
BOWLS DISCOVERED AT ȘIMLEU SILVANIEI – CETATE, SĂLAJ COUNTY

ORGANIZAREA PRELUCRĂRII PIETREI ȘLEFUITE LA PORTȚ-”CORĂU”: ATELIERE?

MIHAI DUNCA*

ORGANIZING POLISHED STONE PROCESSING AT PORTȚ-”CORĂU”: WORKSHOPS

ABSTRACT: *The neolithic community of the “Corău” site illustrates the highest development of the polished stone industry in Romania with more than 2000 discoveries both in Bihor county but mostly in Sălaj county, where parts of the site spread. All fases of processing, from the raw material until the finished stone tools were found. Most polished stone tools come from the habitation layer but no special arrangement indicates the existence of workshops. Almost all dwellings have polished stone inventory but we can’t argue they were workshops. In the best case some of them were dwellings with high intensity of stone processing. This activity seems to had been a part time one done by most men in the community along with the subsistence activities as ethnographic analogies show.*

KEYWORDS: *workshop, dwelling, context, seriation, neolithic economy*

COMUNITATEA *neolitică de la „Corău” ilustrează cea mai mare dezvoltare a industriei pietrei șlefuite din România cu peste 2000 de exemplare descoperite atât în partea bihoreană dar mai ales în cea sălăjeană a sitului. Toate etapele prelucrării, de la materia primă până la piesele finite au fost surprinse. Cea mai mare parte a utilajului litic șlefuit provine din nivelul de locuire, dar nici o amenajare specială nu indică existența unor ateliere. Aproape toate locuințele au inventar litic șlefuit dar nu putem susține că erau ateliere, cel mult fiind vorba uneori despre locuințe cu o prelucrare intensă a pietrei șlefuite. Această activitate pare să fi fost una limitată ca și timp alocat, fiind practicată de majoritatea bărbaților alături de alte activități de subzistență, după cum sugerează și analogiile etnografice.*

CUVINTE-CHEIE: *atelier, locuință, context, înseriere, economie neolitică*

Dezvoltarea deosebită a industriei pietrei șlefuite în comunitatea neolitică de la „Corău” a fost observată încă din timpul săpăturilor sistematice efectuate în partea bihoreană a sitului, la Suplacu de Barcău, descoperindu-se mai multe piese decât în orice alt sit sau chiar cultură neolitică din România.¹ Cele peste 500 de piese² împreună cu rocile purtând urme de prelucrare au condus-o pe D. Ignat la concluzia că în acea așezare exista o producție specializată a pietrei șlefuite destinată schimbului.³ Săpăturile preventive din partea sălăjeană a sitului, de la PortȚ, au întărit ideea specializării comunității în producerea de unelte șlefuite prin cele aproape 2000 de exemplare descoperite în campaniile 2002–2003⁴, dar mai ales în 2010–2012⁵ cu peste 500 de exemplare în fiecare an. Se consideră că așezarea de la Corău a funcționat în timpul neoliticului târziu și eneoliticului timpuriu⁶ având trei faze de locuire (Suplac

* Universitatea Babeș-Bolyai, mihai_dunca@yahoo.com

¹ Ignat 1981–1982, p. 12

² Ignat 1998, p. 237–225, Anexa 1

³ Ignat 1998, p. 32–33

⁴ Băcucț Crișan 2008, p. 24

⁵ Băcucț Crișan et alii 2011, p. 223; Băcucț-Crișan et alii 2012, p. 246; Băcucț Crișan et alii 2013, p. 174

⁶ Ignat 1998, p. 21

I-III) distincte stratigrafic și prin caracteristicile ceramicii⁷. Din punct de vedere cultural a fost atribuită grupului Suplac, parte a complexului CCTLNI⁸, reinterpretat ca și cultura Zau în care au fost incluse și descoperirile de tip Suplac.⁹

Utilajul litic șlefuit a apărut în principal sub forma de materie primă cu urme de prelucrare – nuclee, preforme și piese – dălți, topoare, tesle- majoritatea în curs de prelucrare.¹⁰ Considerând contextele descoperirilor, constatăm că prelucrarea a avut loc fie în locuințe fie în spațiile exterioare, altfel ele apar și în contexte ce nu pot fi legate de prelucrare (gropi menajere, șanțuri, morminte, etc.) În tabelele 1–3 sunt puse în paralel descoperirile din nivel cu cele din locuințe pentru fiecare fază de locuire. Se poate observa că descoperirile din locuințe sunt mult mai puțin numeroase decât cele din afara lor, indiferent de tip și stadiul de prelucrare. Cea mai mare pondere a utilajului șlefuit în locuințe apare în Suplac I–21%, urmată de Suplac III- 11% și Suplac II–5%. Nici o categorie nu a apărut doar în locuințe, dar câteva au fost descoperite doar în nivel. Este vorba despre cele slab reprezentate numeric per total dar și despre râșnițe, zdrobitoare (exceptând faza Suplac II unde câteva s-au găsit și în locuințe) deci piese nelegate de prelucrare ci de măcinatul cerealelor, activitate desfășurată în aer liber la fel ca și prelucrarea pietrei prin șlefuire în cea mai mare parte. Dălțile în stadiu incipient de prelucrare sunt categoria cea mai numeroasă a descoperirilor, doar în Suplac I preformele pentru dălți și nucleele sunt mai numeroase în locuințe. Ar mai fi de remarcat și raritatea deșeurilor de prelucrare din locuințe.

Răspândirea pietrei șlefuite în nivel este destul de uniformă, neexistând concentrări deosebite sau suprafețe complet libere mai mari de 1 m² și nici delimitări ale unor zone de prelucrare pe care să le putem interpreta ca și ateliere. Excepție ar face doar câteva aglomerări de piatră de râu, folosită la prelucrare, conturate în fazele a doua și a treia ale așezării (Pl. 1). Nici aici nu este vorba despre ateliere, în ariile aglomerărilor nu s-au găsit decât foarte puține piese în curs de prelucrare, iar de cele mai multe ori deloc. Ținând cont de urmele de arsură din apropierea sau chiar de sub bolovani, aceste aglomerări pot fi interpretate ca zone de prelucrare a materiei prime brute prin șoc termic. Practica a fost observată la populațiile contemporane din Noua Guinee care mai prelucrează piatra. Ei o folosesc de obicei la extragerea blocurilor de piatră din cariere¹¹ prin construirea unui eșafod de lemn lângă stâncă dar și pentru spargerea blocurilor încă prea mari prin aruncarea lor în vetre special amenajate.¹² Astfel de vetre trebuie să fi fost și cele de la Corău. Chiar și acolo unde nu au apărut urme de arsură, poate fi vorba tot despre prelucrarea materiei prime brute, dar prin percuție, deci avem o singură etapă a lanțului operațional. În concluzie nu se poate afirma că utilajul litic șlefuit găsit în nivelul de locuire provine din ateliere ci mai degrabă dintr-o activitate neorganizată.

Prelucrarea în locuințe am analizat-o prin înseriere (vezi matricea însrierii). Se observă că doar locuințele din aceeași fază prezintă corespondențe în inventarul litic. Pentru faza Suplac I am delimitat o singură grupare, dată de inventarele locuințelor C13/S18 (aceasta posibil să fi funcționat și la începutul fazei următoare), C127/S21, C138/S22, C147/S22. Au ca și element comun preformele pentru dălți dar și nucleele cu urme de prelucrare. Toate etapele prelucrării sunt prezente în această grupare, chiar dacă nu în fiecare locuință în parte, indicând faptul că piatra putea fi prelucrată de la nucleu până la piesa finită în locuințe. După inventarul litic, locuința C127/S21 (Pl. 2) având 13 exemplare și locuința C147/S22 cu 5 exemplare ar putea fi considerate ateliere. Celelalte locuințe din faza Suplac I au câte o piesă, de regulă și aceasta în curs de prelucrare.

Pentru faza Suplac II am delimitat două grupări. În prima intră locuințele C13/S2, C64/S3, C91/

⁷ Băcucț Crișan 2008, p. 52–53

⁸ Maxim 1999, p. 69; Lazarovici, Lazarovici 2006, p. 602

⁹ Lazarovici 2010, p. 60–64

¹⁰ Dunca 2015, Pl. I-VIII

¹¹ Pétrequin et alii 2006, p. 421–422

¹² Pétrequin, Pétrequin 2000, p. 21

S4 având ca și elemente comune dălțile de tip D1 (dreptunghiulare) în stadiile incipient și avansat de prelucrare, deci două stadii consecutive. Chiar în lipsa materiei prime și a preformelor, locuința C64/S3 (Pl. 2) ar putea fi considerată atelier prin cele trei dălți în curs de prelucrare și un deșeu. A doua grupare cuprinde locuințele C143/S12, C150/S12, C175/S13 cu dălți de tip D3 (trapezoidale) în stadiul avansat de prelucrare. Nu poate fi vorba despre ateliere ci mai probabil despre finisarea dălților. Chiar dacă un nucleu a apărut în C150/S12 el nu poate fi pus decât pe seama prelucrării sporadice la fel ca și dălțile. Observăm că locuințele timpurii ale fazei au inventarul litic mai numeros, menținându-se probabil unele tendințe ale fazei anterioare. În afara grupărilor se află locuințe care au majoritatea una sau două piese, de obicei tot în curs de prelucrare, stadiul avansat și mai des dălți decât topoare. Mai des sunt prezente piesele finite, dălți și topoare, ținând de inventarul casnic. Un număr mare de piese, șase, au fost găsite în C16/S6. Ar putea fi vorba tot despre un atelier în care se prelucrau mai ales topoare cel puțin în primele etape, considerând preforma și toporul în stadiu incipient de prelucrare.

Fazei Suplac III îi aparțin ultimele trei grupări de locuințe. Prima include locuințele C1/S1 și C21/S3, ambele cu inventare potrivite unor ateliere, constând mai ales în preforme dar și piese în stadiu incipient sau avansat de prelucrare. Cu cele 10 exemplare acoperind toate etapele prelucrării de la nucleu cu urme de prelucrare până la dalta finită, C1/S1 ar fi al doilea atelier din punct de vedere al inventarului litic, luând în calcul toate fazele de locuire. Dălțile încadrabile tipologic sunt toate de tip D4 (oval). A doua grupare include locuințele C36/S19 și C105/S22,23, având ca și element comun dălțile în stadiu incipient de prelucrare. Prin inventarul litic șlefuit (5 exemplare), doar C105/S22,23 (Pl. 3) ar putea fi atelier axat pe prelucrarea dălților ilustrată prin trei etape consecutive, de la preformă la stadiul avansat de prelucrare. Locuințele C110/S22 și C120/S23 au în comun dălțile în stadiu incipient de prelucrare dar nu pot fi ateliere, ele indică cel mult o prelucrare sporadică. Același tip de prelucrare este comun și locuințelor din afara grupărilor. Chiar dacă cele mai multe au un sigur tip de utilaj, este vorba fie despre o piesă în curs de prelucrare, fie despre nucleu sau preformă.

Puține locuințe neolitice au fost sau ar putea fi considerate ateliere de prelucrare a pietrei șlefuite. În partea bihoreană a sitului, la Suplac, sunt menționate unelte șlefuite pentru majoritatea locuințelor dar nu se specifică dacă sunt finite sau în curs de prelucrare și nu este pomenită nici prezența materiei prime cu excepția locuințelor L2 și L4 în care apăreau fragmente de roci.¹³ Cele mai multe piese au fost descoperite în locuința L7: 10 dălți, un topor, două tesle și un zdrobitor¹⁴. În acest caz trebuie să fie vorba despre mai mult decât un inventar casnic sau o prelucrare ocazională. Ca și atelier a fost încadrată o locuință de suprafață de la Valea Lupului (jud. Iași), cultura Starčevo-Criș, care avea ca inventar litic șlefuit 20 de exemplare însemnând: preforme, dălți, topoare și tesle în curs de prelucrare.¹⁵ E. Comșa le consideră rezultatul activității unor meșteri specializați care se ocupau de prelucrarea pietrei șlefuite doar într-o perioadă a anului, în rest aveau aceleași activități ca și ceilalți membrii ai comunității.¹⁶ Locuința nr. 1 de la Păuca- „Homm”, cultura Petrești a fost considerată atelier de prelucrare a pietrei atât prin cioplire cât și prin șlefuire, având nouă piese ce țin de cea din urmă activitate: un percutor, un topor- ciocan, tesle, dălți, o râșniță și un zdrobitor.¹⁷ Nici aici nu era vreuna în curs de prelucrare. Două situri ale culturii Gumelnița se remarcă prin descoperiri numeroase de piese din piatră șlefuită. La Carcaliu (jud. Tulcea), patru din cele opt locuințe au inventar litic. Locuințele L4 și L5 au 7, respectiv 15 piese, dar peste jumătate din fiecare nu pot fi puse pe seama prelucrării, fiind râșnițe și zdrobitoare.¹⁸ Eventual L5 ar fi putut avea și rol de atelier ținând cont de cele patru pietre pentru ascuțit. În așezarea de la Luncavița (jud. Tulcea),

¹³ Ignat 1998, p. 26–27

¹⁴ Ignat 1998, p. 237–255- Anexa 1

¹⁵ Comșa 1991, fig. 15–16

¹⁶ Comșa 1991, p. 24

¹⁷ Paul 1992, pl. XIV/2, 13–18, pl. XVIII/2, 4b

¹⁸ Micu et alii 2005–2006, p. 21- tabel 1

inventarele a două locuințe, (nr.1 și 2) deși destul de abundente în piese din piatră șlefuită, cu 5, respectiv 9 exemplare, par să reprezinte uneltele de uz casnic, deoarece toate sunt finite.¹⁹

Comparând locuințele de la Porț- „Corău” cu analogiile de mai sus, observăm că nu se deosebesc atât prin numărul mare de piese cât prin faptul că predomină cele în curs de prelucrare, chiar preformele, însoțite uneori și de nuclee din piatră dură. La Porț aproape toate locuințele aveau inventar litic la descoperire, excepție făcând unele dintre cele afectate de activități ulterioare abandonării. Probabil în timpul funcționării au avut și mai multe, dar chiar și așa predomină de departe descoperirile din nivel, deci prelucrarea s-a desfășurat mai ales în aer liber cu o vizibilă evoluție în acest sens în faza Suplac II. Descoperirile din locuințe nu prezintă nici tipuri, nici stadii de prelucrare distincte față de cele din nivelul de locuire, doar agregări ușor diferite. Rezultă că pe baza contextelor de descoperire nu putem susține existența unor ateliere pentru prelucrarea pietrei șlefuite doar a unor locuințe în care s-a prelucrat piatra cu o intensitate mai mare. Locuințele au și inventar ceramic numeros deci nu pot fi oricum doar ateliere.

Se poate presupune o implicare a majorității membrilor comunității în prelucrarea pietrei șlefuite, dar cel mai probabil doar majoritatea bărbaților după cum ne indică studiile etnoarheologice privind prelucrarea pietrei șlefuite²⁰ sau a pietrei în general²¹ de către triburile contemporane din Noua Guinee. În aceeași zonă, au fost observate grade diferite de specializare, dar nici cei mai pricepuți meșteri nu se ocupau permanent cu prelucrarea pietrei, cea mai mare parte a timpului și-o dedicau tot activităților de subzistență, în principal agricultura.²² Ar fi probabilă o organizare similară a prelucrării în comunitatea de la „Corău”. Numărul mare al pieselor abandonate în cursul prelucrării, deși majoritatea nu prezintă defecte, poate fi rezultatul unei activități inconsecvente desfășurată în locuințe deseori dar mai ales în zonele deschise.

BIBLIOGRAFIE

Băcuet Crișan 2008	Sanda Băcuet-Crișan, Neoliticul și eneoliticul timpuriu în Depresiunea Șimleului, Editura Altip, Alba-Iulia, 2008
Băcuet Crișan et alii 2011	Sanda Băcuet Crișan, Ioan Bejinariu, Dan Băcuet Crișan, Dan Culic, Horea Pop, <i>Șantierul arheologic Porț-„Corău”</i> în <i>Cronica Cercetărilor arheologice din România-campania 2010, 2011</i> , p. 220–223
Băcuet Crișan et alii 2012	Sanda Băcuet Crișan, Ioan Bejinariu, Dan Băcuet Crișan, Dan Culic, Horea Pop, <i>Șantierul arheologic Porț-„Corău”</i> în <i>Cronica Cercetărilor arheologice din România-campania 2011, 2012</i> , p. 245–246
Băcuet Crișan et alii 2013	Sanda Băcuet Crișan, Ioan Bejinariu, Dan Băcuet Crișan, Dan Culic, Horea Pop, Mihai Dunca, <i>Șantierul arheologic Porț-„Corău”</i> în <i>Cronica Cercetărilor arheologice din România-campania 2012, 2013</i> , p. 173–174
Comșa 1991	Eugen Comșa- <i>Așezarea de tip Criș de la Valea Lupului</i> , în <i>Arheologia Moldovei XIV</i> , 1991, p. 4–34
Dunca 2015	Mihai Dunca- <i>Etape ale prelucrării uneltelor din piatră șlefuită în situl de la Porț-„Corău”</i> , în <i>Acta Musei Porolissensis XXXVII</i> , p. 39–51
Ignat 1981–1982	Doina Ignat- <i>Tipologia uneltelor din piatră șlefuită din așezarea neolitică de la Suplacu de Barcău (jud. Bihor)</i> , în <i>Satu Mare. Studii și comunicări V-VI</i> , 1981–1982, p. 11–31
Ignat 1998	Doina Ignat- <i>Grupul cultural neolitic Suplacu de Barcău</i> , Editura Mirton, Timișoara, 1998
Lazarovici 2010	Gheorghe Lazarovici- <i>Cronologia absolută, realtivă și evoluția culturii Zau</i> , în H. Pop, I. Bejinariu, S. Băcuet Crișan, D. Băcuet Crișan (ed.)- <i>Identități culturale locale și regionale în context european. Studii de arheologie și antropologie istorică. In memoriam Alexandri V. Matei</i> , Editura Mega, Cluj-Napoca, 2010, p. 55–71

¹⁹ Micu et alii 2005, p. 239-tabel 1

²⁰ Pétrequin, Pétrequin 2000, p. 17

²¹ Sillitoe, Hardy 2003, p. 561

²² Pétrequin, Pétrequin 2011, p. 339

- Lazarovici, Lazarovici 2006 Gheorghe Lazarovici, Cornelia-Magda Lazarovici, Arhitectura neoliticului și epocii cuprului din România, I, Neoliticul, Editura Trinitas, Iași, 2006
- Maxim 1999 Zoia Maxim- *Neo- Eneoliticul din Transilvania. Date arheologice și matematico- statistice*, Bibliotheca Musei Napocensis XIX, Cluj-Napoca, 1999
- Micu et alii 2005 Cristian Micu, Michel Maille, Florian Mihail- *Outils et pieces en pierre portant des traces de façonnage et/ou d' utilisation découverts à Luncavița (dép. de Tulcea) în Cultură și civilizație la Dunărea de Jos XXII*, 2005, p. 223–239
- Micu et alii 2005–2006 Cristian Micu, Constantin Haita, Florian Mihail- *Quelques observations sur les pieces en pierre polie découvertes dans l'établissement eneolithique de Carcaliu (dép. de Tulcea) în Peuce, S. N.*, p. 9–40
- Paul 1992 Iuliu Paul- *Cultura Petrești*, Ed. Museion, București, 1992
- Pétrequin, Pétrequin 2000 Anne-Marie Pétrequin, Pierre Pétrequin- *Des outils de pierre au XXe siècle*, BT 1120, Paris, 2000
- Pétrequin, Pétrequin 2011 Pierre Pétrequin, Anne-Marie Pétrequin- *The twentieth-century polished stone axeheads of New Guinea: why study them?* în V. Davis, M. Edmonds (ed.) – *Stone Axe Studies III*, Oxbow Books, 2011, p. 333–349
- Pétrequin et alii 2006 Pierre Pétrequin, Anne-Marie Pétrequin, Michel Errera, Serge Cassen, Christophe Croutsch- *Complexité technique et valorisation sociale: haches polies de Nouvelle-Guinée et du Néolithique alpin* în L. Astruc, F. Bon, V. Léa, P.-Y. Milcent, S. Philibert (ed) – *Normes techniques et pratiques sociales. De la simplicité des outillages pré et protohistoriques XXVIe rencontres internationales d'archéologie et d'histoire d'Antibes*, 2006, p. 419–433
- Sillitoe, Hardy 2003 Paul Sillitoe, Karen Hardy- *Living Lithics: ethnoarchaeology in Highland Papua New Guinea*, în *Antiquity, a quarterly review of world archeology*, 2003, p. 555–566

Tabel 1

Suplac III	nivel	locuințe
Nuclee	19	3
Pref.	12	2
Pref.D	55	7
Pref.T	12	2
Pref.Te	2	
Deșeuri	27	2
Dălți.inc.	65	11
Dălți.av.	51	8
Dălți.fin.	8	2
Topoare.inc.	11	2
Topoare.av.	3	
Topoare.fin.	5	1
Tesle.inc.	1	
Tesle.av.	2	
Tesle.fin.	3	
Percutoare	8	
P.șlef.	2	
P.tăiat	1	
Zdrobitoare	12	
Râșnițe	7	
Bile	5	
Varia	1	
total	312	40

Tabel 2

Suplac I	nivel	locuințe
Nuclee	13	4
Pref.	2	2
Pref.D	19	6
Pref.T	3	2
Pref.Te	1	
Deșeuri	7	
Dălți.inc.	20	3
Dălți.av.	14	4
Dălți.fin.	6	2
Topoare.inc.	1	1
Topoare.av.	4	1
Topoare.fin.	2	2
Tesle.fin.	1	
Percutoare	1	1
Zdrobitoare	10	
Râșnițe	3	
Bile	1	
total	108	28

Tabel 3

Suplac II	nivel	locuințe
Nuclee	78	3
Pref.	24	2
Pref.D	129	3
Pref.T	40	1
Pref.Te	5	1
Deșeuri	35	3
Dălți.inc.	180	7
Dălți.av.	120	7
Dălți.fin.	21	3
Topoare.inc.	30	3
Topoare.av.	16	
Topoare.fin.	17	4
Tesle.inc.	3	
Tesle.av.	7	
Tesle.fin.	4	
Percutoare	15	
P.șlef.	5	
P.tăiat.	1	
Zdrobitoare	28	3
Râșnițe	11	
Bile	11	
Varia	1	
total	781	40

Statistici privind răspândirea utilajului litic șlefuit în nivel și locuințe pentru fiecare fază de locuire

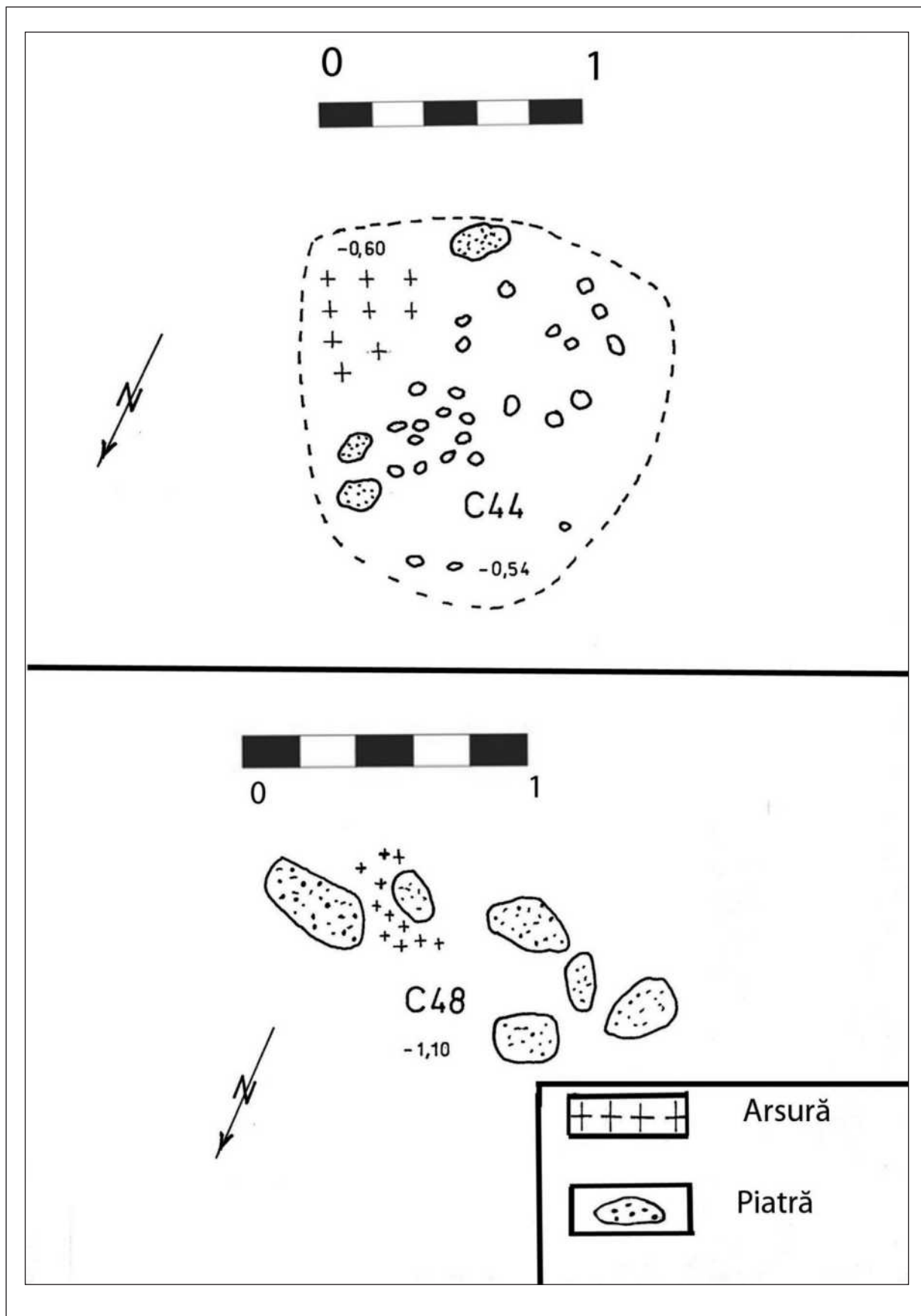
Pref.= preformă neincadrabilă; Pref.D.= preformă pentru daltă; Pref.T.= preformă pentru topor; Pref.Te.= preformă pentru teslă; P.șlef.= piatră pentru șlefuit; P.tăiat= piatră pentru tăiat; inc.= stadiu incipient; av.= stadiu avansat; fin.= stadiu finit.

Matricea inserierii locuințelor în funcție de inventarul litic șlefuit.

Matrix of seriated data																														
	Pref.Te	D2a	TD.inc	NS	NP	Pref.	Pref.D	Pref.T	D.inc	T.inc	De1	D1inc	D1av	D1a	D2c	D2d	D3inc.	D3av.	D4inc.	D4av.	D4c	T1a	T1b	T2a	T2b	T2c	T2d	T4av.	P3	Z1
C14/S2-SpII			1.00																											-5.92
C34/S3-SpII	1.00																													-5.92
C143/S4-SpII		1.00																												-5.92
C162/S4-P																			1.00											0.16
C137/S5-Spl									1.00																					0.16
C45/S6-Spl→II													1.00																	0.16
C13/S18-Spl→II						2.00	2.00														1.00									0.16
C127/S21-Spl				1.00	1.00	2.00	2.00	2.00					2.00					1.00									1.00	1.00		0.16
C138/S22-Spl								1.00	1.00																					0.16
C147/S22-Spl							1.00		1.00					1.00	1.00												1.00			0.16
C13/S2-SpII													1.00																	0.16
C64/S3-SpII-Ti											1.00	1.00	1.00				1.00													0.16
C91/S4-SpII												1.00																		0.16
C110/S4-SpII									1.00																				1.00	0.16
C106/S4-SpII																						1.00								0.16
C121/S5-SpII													1.00																	0.16
C135/S5-SpII												1.00																		0.16
C6/S6-SpII-Ti							1.00	1.00																					1.00	0.16
C16/S6-SpII								1.00	1.00	1.00	1.00					1.00							1.00		1.00					0.16
C31/S6-SpII			1.00																											0.16
C143/S12-SpII													1.00	1.00				1.00												0.16
C150/S12-SpII-Ti						1.00													1.00											0.16
C175/S13-SpII																			1.00											0.16
C177/S13-SpII										2.00														1.00						0.16
C59/S20-SpII						2.00	1.00																						1.00	0.16
C69/S20-SpII					1.00																									0.16
C157/S22-SpII												1.00																		0.16
C170/S22-SpII							1.00																							0.16
C1/S1-SpIII					1.00	1.00	3.00	1.00					1.00							2.00	1.00									0.16
C21/S3-SpIII						1.00	1.00	1.00									1.00													0.16
C48/S3-SpIII					1.00		1.00																							0.16
C108/S4-SpIII										2.00			1.00																	0.16
C120/S5-SpIII							2.00																							0.16
C1/S6-SpIII													1.00																	0.16
C24/S6-SpIII																				1.00										0.16
C35/S7-SpIII					1.00																									0.16
C145/S12-SpIII										1.00	1.00									1.00										0.16
C2/S18-SpIII													1.00																	0.16
C36/S19-SpIII									1.00											1.00										0.16
C105/S22.23-SpIII							1.00	1.00					1.00				1.00										1.00			0.16
C106/S22-SpIII										1.00																				0.16
C110/S22-SpIII										1.00																				0.16
C120/S23-SpIII									1.00				1.00																	0.16
L11,SIV/2003-SpIII								1.00																						0.16
	-5.92	-5.92	-5.92	0.16	0.16	0.16	0.16	0.16	0.16	0.16	0.16	0.16	0.16	0.16	0.16	0.16	0.16	0.16	0.16	0.16	0.16	0.16	0.16	0.16	0.16	0.16	0.16	0.16	0.16	0.16

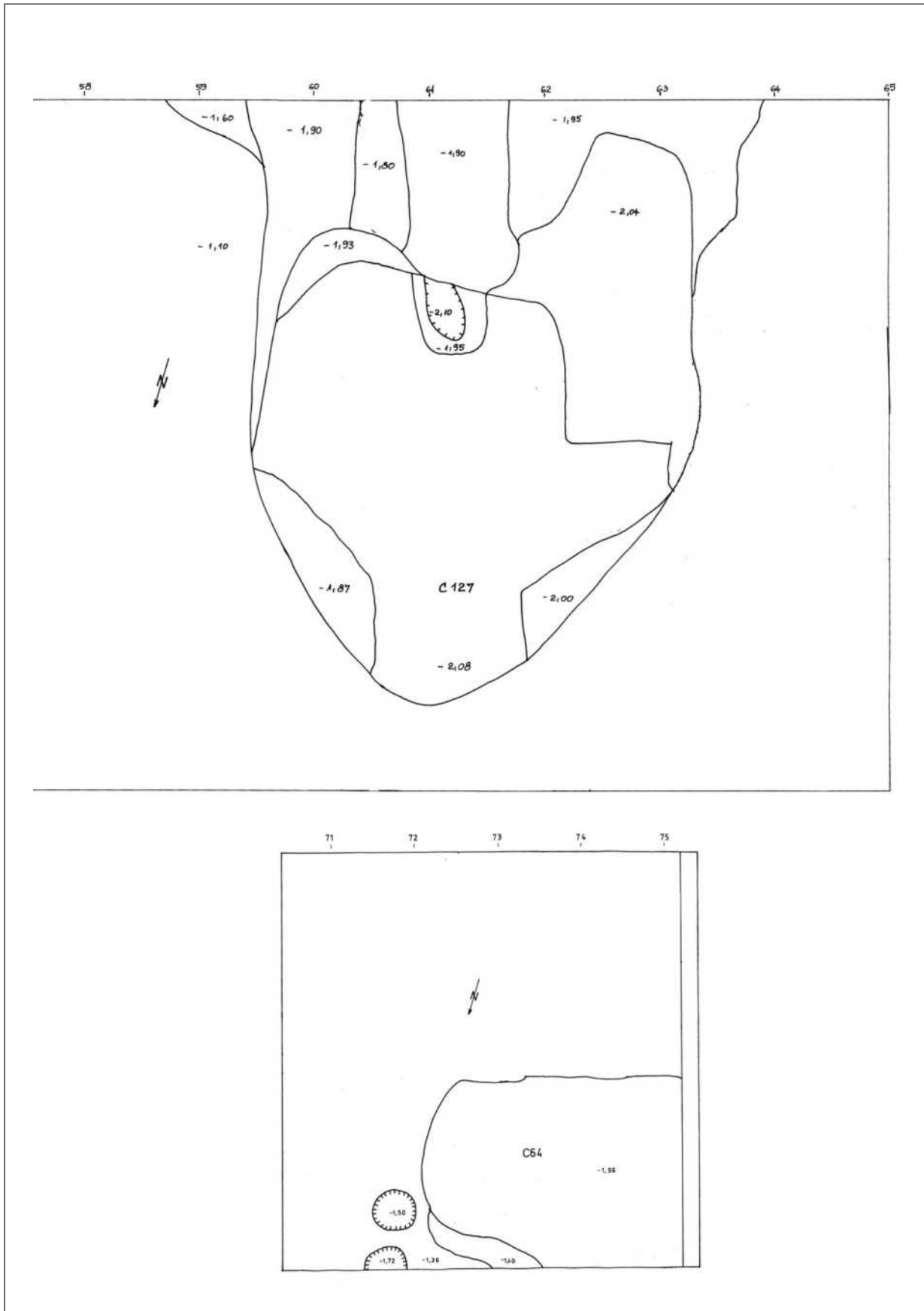
The trendline used as basis for seriation of objects is: 0.0000X² + 0.0000X + 0.0000
 With a Pearson R² of 0.0000 for goodness of fit.
 The trendline used as basis for seriation of variables is: 0.0000X² + 0.0000X + 0.0000
 With a Pearson R² of 0.0000 for goodness of fit.

Sp.I, II, III= Suplac I, II, III; Ti.= timpuriu NS= nucleu simplu; NP= nucleu cu urme de prelucrare; Pref.= preformă neincadrabilă; Pref.D= preformă pentru daltă; Pref.T= preformă pentru topor; Pref.Te= preformă pentru teslă; De1= deșeu; D.inc., T.inc., TD.inc= daltă, topor, topor-daltă- în stadiu incipient de prelucrare, neincadrabile tipologic; D1inc., D3inc., D4inc.= tipuri de dălți în stadiu incipient de prelucrare; D1av., D3av., D4av.= tipuri de dălți în stadiu avansat de prelucrare; T4av.= tip de topor în stadiu avansat de prelucrare; D1a, D2a, D2c, D2d, D4c= tipuri și variante ale dălților finite; T1a, T1b, T2a, T2b, T2c, T2d= tipuri și variante ale topoarelor finite; P3= tip de percutor, Z1= zdrobitor sferic.

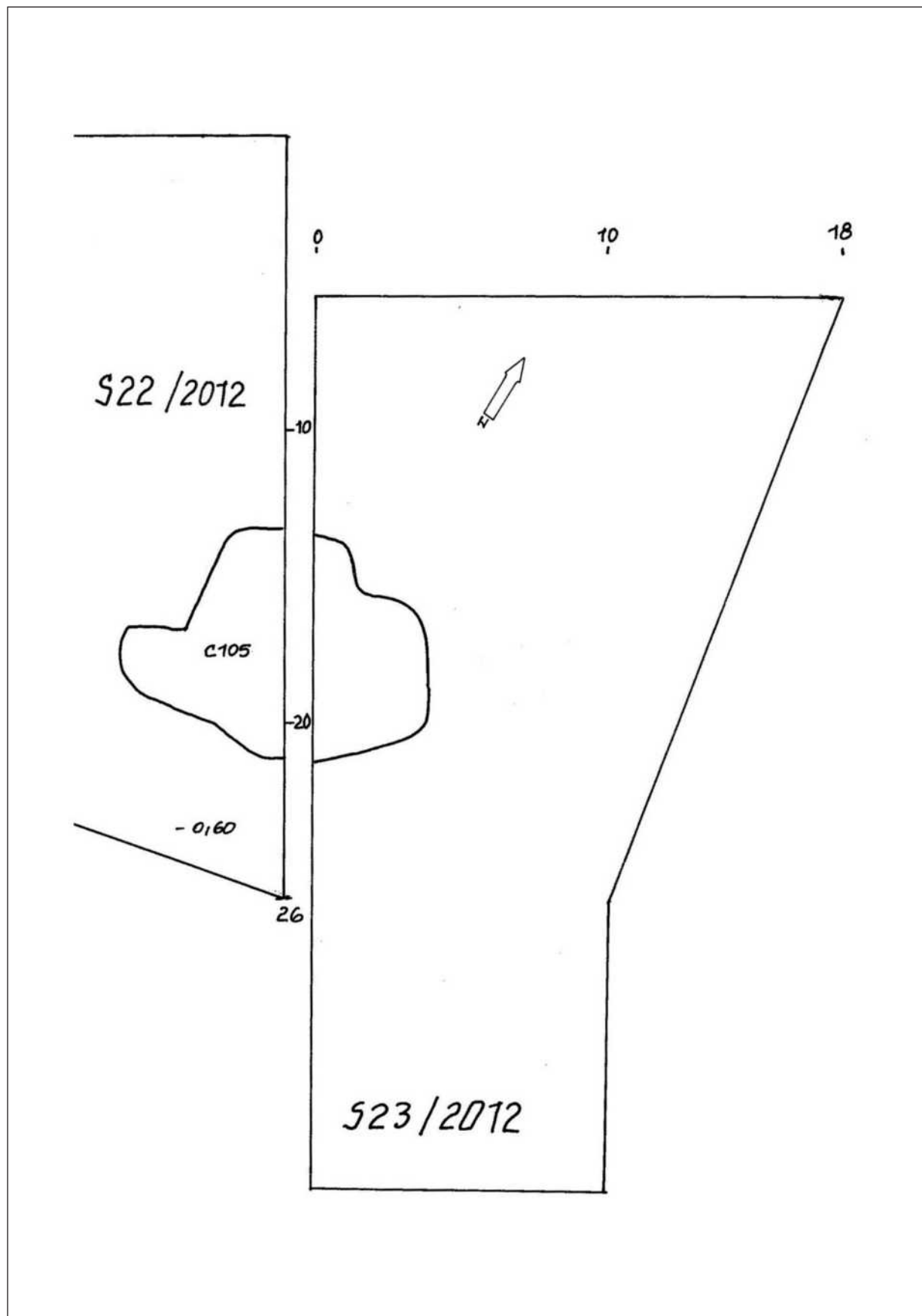

Planşa I. Aglomerări de piatră.

Plate I. Pebble agglomerations

Planșa 2. Locuințe cu inventar litic șlefuit numeros din fazele I și II. /
 Plate 2. Dwellings with rich polished stone inventory from phases I and II.

Planșa 3. Locuință cu inventar litic numeros din faza III. /
Plate 3. Dwelling with rich polished stone inventory from phase III.